

medailon | medailon

text: Lenka Chrástová, foto: OÚ Dražovice

Příspěvek k dílu Josefa Kachlíka

Výtvarná a osvětová činnost.

V povědomí veřejnosti je Josef Kachlík známý jako pedagog a výtvarník s mimořádným kreslířským talentem. Řadu kreseb a obrazů tematicky věnoval

Vyškovu a jeho okolí. Jeho výtvarné dílo má velkou uměleckou a historickou hodnotu a je vysoce ceněno jeho obrazové zdokumentování vyškovského regionu.

Život Josefa Kachlíka

Josef Kachlík se narodil 11. února 1897 v Dražovicích na Vyškovsku. Výtvarné umění ho provázelo od dětství po celý život. Významné na něj zapůsobili učitelé Jan Bureš, který v něm jako první vyvolal zájem o vzdělání a zejména o kreslení, a dále profesor kreslení František Srp, který více rozvinul jeho talent ve výtvarném umění. V roce 1915 po vykonání maturitní zkoušky narukoval na frontu a další léta do roku 1920 strávil jako legionář v Rusku. Z tohoto působení pochází kresby a studie. Jeho legionářské období také dokládá korespondence, kterou vlastní rodina Kachlíkova. Po návratu v roce 1920 absolvoval kurz na Učitelském ústavu v Brně. Josef Kachlík vyučoval veškeré předměty na prvním stupni všech typů škol (1.-5. třída). Na měšťanských školách mimo funkce řídící nebo správčovské, vyučoval také kreslení. Působil na školách v Moravském Krumlově, v Miroslavi, v Moravské Chrástové, v Březové nad Svitavou, v Pustiměři, v Podomí a od roku 1935 působil na školách ve Vyškově až do roku 1958, kdy odešel do důchodu. Jako výtvarník se podílel na vlastivědném výzkumu vyškovského okresu od roku 1930. Z pověření muzea od roku 1934 soustavně dokumentoval všechny obce okresu.¹ Josef Kachlík zemřel po krátké nemoci dne 11. srpna 1978.

¹ Osvědčení ředitele Krajského muzea o činnosti Josefa Kachlíka za 2. světové války německým úřadům. In PACHTA, Vít. *Josef Kachlík – osobnost, pedagog, výtvarník*. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta – Katedra učitelství 1. stupně ZŠ, 1995, příl. 13. Závěrečná práce. Vedoucí práce Doc. PhDr. Drahomíra Holoušová, CSc.

Dílo Josefa Kachlíka

Ve výtvarné činnosti se jako samouk neustále zdokonaloval, získával výbornou zručnost a vynikající postřeh pro výběr a zachycení vhodného námětu. Oblíbeným tématem mu byla krajina, dále zachycoval vesnice, památky a různá zákoutí vyškovského regionu. Jako legionář v době 1. světové války vytvořil kresby krajiny Sibíře, okolí Bajkalu, Vladivostoku, postav svých kamarádů i jejich

portrétní studie a další kresby vznikaly po cestě domů na lodi ITALY MARU. Svůj výtvarný talent projevil také v uměleckém vedení kronik a ilustrováním knih. Z kronik je to umělecky vedená kronika Obecné školy v Podomí² a z ilustrací můžeme jmenovat například **Pověsti, paměti a příhody z Bučovska, Slavkovska a Vyškovska**.³ Zdobil i školy nástěnnými malbami (základní škola v Moravských Prusích, malba z r.1962). Vedl také divadelní ochotnické kroužky a maloval pro ně různé divadelní scény, kulisy a plakáty na představení. Josef Kachlík disponoval vynikajícím pozorovacím talentem, osobitým rukopisem a uměleckým citem

² Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna, fond Základní škola Podomí, Kronika obecné školy z let 1888-1939, bez inv. č., zápisy za školní roky 1930/1935.

³ PROCHÁZKA, Alois. *Pověsti, paměti a příhody z Bučovska, Slavkovska a Vyškovska*. 1. díl. Slavkov u Brna: Okresní učitelská odbočka JUNŠ, 1940. 175 s.

pro výběr motivu. Z výtvarných technik jde zpravidla o akvarel a kresbu (tužka, černá křída). Kolorovanou perokresbu použil v případě návrhů kulis. Aktivně se věnoval rozmanité osvětové činnosti, vedl kreslířské kurzy pro učitele v Čechách i na Slovensku, organizoval výlety a poznávací zájezdy.

Část jeho díla je uložena ve sbírkách **Muzea Vyškovska**. Poměrně značnou část jeho tvorby vlastní také rodina Kachlíkova. Ostatní se nachází i v soukromých sbírkách po celé České republice a to v počtu cca do 1000 kusů.

Dokumentační kresby a akvarely Josefa Kachlíka v Muzeu Vyškovska

Ve fondu Muzea Vyškovska se nachází velké množství dokumentačních kreseb a akvarelů Josefa Kachlíka, které jsou vzácným obrazovým pramenem informací. Jedná se o kresby měkkou tužkou, křídou, kolorované kresby, perokresby a akvarely zachycující Vyškov a jeho okolní region. Sbirka se začala utvářet spoluprací s prof. Vojtěchem Procházkou a Krajinickým muzeem ve Vyškově a k roku 2013 činí celkově 291 děl Josefa Kachlíka, z toho 37 akvarelů a 254 kreseb.

Velká část kreseb byla uspořádána panem MUDr. Janem Zhánělem v roce 1947. Dokumentační dílo Josefa Kachlíka pro muzeum lze rozdělit do dvou časových období. První část zahrnuje období let 1929–1930, druhá část dobu za II. světové války. Další malířova tvorba nacházející se ve sbírce obsahuje léta 1963–1971.

Díla dokumentující město Vyškov

V mnoha svých kresbách a akvarelech soustředil pozornost k samotnému městu Vyškovu, v nichž Josef Kachlík zachytil celkové pohledy na město, jeho části, náměstí, pamětihodnosti, hradby, ulice, domy. Mnohé tyto kresby přibližují dnes již zaniklá zákoutí Vyškova. K nimž patří dům Skalických, který byl zničen německým granátem za 2. světové války. Karel Skalický byl významný keramik, který se zabýval tradiční výrobou lidové keramiky. Josef Kachlík zachytil dům z různých úhlů a jeho dvůr na několika svých kresbách a akvarelech. Malebné zobrazení malých domků v Hrnčířské ulici, kde bylo provozováno řemeslo vyškovských toufarů, připomíná slávu tehdejší vyškovské keramické produkce.

Dalším ze vzácných vyobrazení je například **Staré hejtmanství Puglietta**, dům se nazýval podle jména rakouského hudebníka a skladatele italského původu. Alessandro Poglietti byl slavným císařským dvorním varhaníkem. Budova stávala u pivovaru na dnešním náměstí Československé armády (dříve Zámecké náměstí) a byla zbourána v roce 1973. Pro obyvatele Vyškova byl známý i tím, že se v něm narodil známý český režisér a zároveň i herec Karel Kachyňa.⁴ Změnila se také Školní a Dukelská ulice. Proměnou prošlo i okolí farního kostela Nanebevzetí Panny Marie, které Josef Kachlík zachytil např. na kresbách **Farní kostel od kláštera** a **Zadní trakt farního kostela od kláštera**.

Z roku 1930 pochází kresba **Radnice z Kostelní ulice** a je zajímavá i tím, že zachycuje budovu bývalého Vrškova domu, který byl později zbourán. Vyškovskou radnici vyobrazil Josef Kachlík ve svém díle mnohokrát z různých pohledů. Budova radnice je dominantou Masarykova náměstí, byla postavena v renesančním slohu v roce 1569.⁵ Na několika kresbách ztvárnil židovskou synagogu, která byla postavena v novorománském slohu roku 1885 na jihovýchodní straně Masarykova náměstí, od roku 1931 bylo v této budově umístěno muzeum. Významnou památkou, kterou výtvarník zobrazil z různých pohledů je barokní loggie v zámecké zahradě z roku 1673, jejímž architektem je Giovanni Pietro

Tencalla, a která byla v letech 2006–2007 opravena a nově řešena i zámecká zahrada. Mezi další objekty, které autor kreseb zachytil, patří vyškovský zámek a jeho okolí, renesanční kaple sv. Anny s budovou bývalého městského špitálku.

Mnohé další kresby zachycují rozličné části Vyškova, pro pamětníky tehdy známá místa jako např. **U Součkovy mlýna** nebo **Joklův mlýn**, nacházející se na řece Hané ve Vyškově. Názvy dostaly podle svých majitelů. Josef Kachlík zachytil Součkův mlýn, který vyhořel při osvobození Vyškova v roce 1945. Budova Joklova mlýna zachycená na kresbě Josefa Kachlíka, se zachovala dodnes, postupem času však doznala jiného využití. K zajímavým vyobrazením patří například kresba z roku 1971 **Stará cukrovarská lokálka na nádvoří pivovaru** ve Vyškově s pohledem na městskou radnici.

Díla dokumentující region Vyškovska

Významné období jeho tvorby začíná od roku 1930 spoluprací s muzeem, kdy se podílel jako výtvarník na vlastivědném výzkumu vyškovského okresu. Dokumentovat začal v Pustiměři a jeho okolí – Zelená Hora, Drysice, Německé Prusy (dnes Pustiměřské Prusy), Želeč. Pokračoval obcemi a městy: Bučovice, Čechyně, Dědice (od roku 1941 součást Vyškova), Dražovice (rodiště Josefa Kachlíka), Drnovice, Habrovany, Hamiltony (dnes součást města Vyškova), Hlubočany, Holubice,

⁴ Muzeum Vyškovska vlastní dopis Karla Kachyni adresovaný bývalému řediteli instituce Františku Jordánovi, v němž dokládá, že se narodil ve Vyškově 1. května 1924, Zámecké náměstí č. 11.

⁵ Původní radnice stála na severní straně náměstí ve Vyškově.

Hoštice, Chvalkovice, Ivanovice na Hané, Komořany, Krásensko, Kučerov, Luleč, Lysovice, Málkovice, Manerov, Milonice, Moravské Prusy, Nemochovice, Nemojany, Nesovice, Opatovice (dnes místní část města Vyškova), Pístovice, Podivice, Podomí, Pustiměř, Račice, Rostěnice, Rousínov, Ruprechtov, Rychtářov, Terešov, Topolany, Vyškov, Zvonovice. V Rousínově například zobrazil **Rodný dům Sušilův**.⁶ Zachytil celkové pohledy

⁶ František Sušil (14.6.1804 Rousínov u Brna – 31.5.1868 Bystrice pod Hostýnem), kněz – buditel, sběratel moravských lidových písní, básník, překladatel. Byl hudebně nadaný, oblíbil si hru na flétnu a na klavír. Stal se členem rousínovské kapely. V Rousínově před budovou ZUŠ stojí památník Františka Sušila.

na obce a města, jejich části, pamětihodnosti, zámky (Bučovice, Ivanovice na Hané, Habrovany, Chvalkovice, Milonice, Nové Zámky u Nesovic, Račice, malebné lovecké zámečky – Ferdinandsko u obce Podivice a Troyerstein v Rychtářově), stavby lidové architektury, všimá si návsi a různých stavení. Kreslí větrné mlýny (Ruprechtov), zvoničky (u Staré pozořické pošty nedaleko Holubic), Boží muka, kapličky, kostely (Kostel sv. Martina v Lučci), školy (Lysovice, Podomí). Také zachycoval okolní krajinu i ostatní motivy jako například **Opěradlo selské židle** nebo **Děvče v kroji**.

Významným dokumentem jsou zejména náměty lidové architektury, kde se tematicky zaměřil na stavební prvky z obcí bývalého německého jazykového ostrůvku na Vyškovsku – Lysovice, Rostěnice, Zvonovice, Kučerov.⁷ V této oblasti je to zejména dům se žudrem. Mnoho těchto motivů

⁷ Vyškovský německý jazykový ostrůvek – není známo, kdy přesně vznikl. Zřejmě ve druhé polovině 13. století jako důsledek německé kolonizace. O kolonizaci na Vyškovsku se nejprve postaral olomoucký biskup Bruno ze Schaumburku a zjevně také páni z Obřan. Další vlna kolonizace byla po třicetileté válce. Z rozboru německého dialektu zde používaného se usuzuje, že sem kolonisté přišli zřejmě z Bavor. Obyvatelé byli většinou rolníci. Německý jazykový ostrůvek na Vyškovsku tvořilo 7 obcí a jedna osada – Komořany, Čechyně, Lysovice, Zvonovice, Kučerov, Rostěnice, Hlubočany, Terešov (osada).

akvarelu a kreseb zachytil v obci Lysovice, například **Chalupa se žudrem, Náves**. Mezi další akvarely z Rostěnic patří například **Žudr statku č. 11, Na návsi, Chaloupky** nebo **Celkový pohled na obec**. Z roku 1942 pochází akvarel zobrazující žudr na návsi obce Zvonovice. Vyškovsko je posledním bohatším územím, kde dnes ještě existují původní příklady žudrových domů.⁸

⁸ Žudr – mohutný rizalit vystupující před vstupem do hliněných domů na Hané. Žudr je nejvýraznější prvek hanáckého domu. Jedná se o předstupující patrový útvar při vstupu do domu. Spojoval v sobě funkci krytého vstupu, před kterým vytvářel příjemný krytý prostor a současně tvořil závětví vstupní síni a funkci skladovací, protože v patře byla situována sýpka. Vrcholným obdobím výskytu hanáckých žuder byla 2. polovina 18. století a 1. polovina 19. století.

Dalšími motivy jsou staré chalupy s doškovými střechami, například jednu takovou ztvárnil v Krásensku ve svém akvarelu, dále **Adlerova chalupa** v Ruprechtově.

Ochotnické divadlo a tvorba divadelních kulís

Jako výtvarník navrhl několik divadelních scén, maloval kulisy a plakáty na představení. Školní děti v obci Podomí hrávaly v letech 1927–1938 divadelní představení, z nichž většinu režíroval řídící Josef Kachlík. Za jeho vedení nacvičili žáci druhé třídy divadelní hru **Bláha Švik, nešťastný švec** od Františka Kňourka,⁹ kterou zdařile sehráli 15. listopadu 1930. Hrávalo se i v hostinci **U Gregorů**, kde Josef Kachlík připravil hru **Perníková chaloupka** a namaloval kulisy (r. 1932).¹⁰ Zachovány jsou dva dopisy, které dokládají jeho aktivity v divadelní tvorbě a spolupráci s divadly v Olomouci a ve Vyškově v období 2. světové války. Devět dochovaných návrhů divadelních scén zahrnuje 3 kresby tužkou a 6 kolorovaných perokreseb. Je to například interiér hájovny a orientální místnost s mešitou a minaretem v pozadí.¹¹

Závěr

Dílo Josefa Kachlíka je významným obrazovým dokumentem pro současné i budoucí generace. Zvláště cenným přínosem jsou části města Vyškov, které byly postupem času přestavěny nebo zbourány, někde zmizely i celé ulice. Josef Kachlík zanechal vzácný odkaz pro veřejnost, neboť ve svém díle trvale zvěčnil místa své doby, která dnes již neexistují. Rovněž i jeho výtvarná tvorba divadelních kulís a kreseb z legii nabývají zajímavého a historického významu. ■

Zdroj:

Archiv Muzea Vyškovska. Fond – Josef Kachlík.

CHRÁSTOVÁ, Lenka. *Život Josefa Kachlíka a jeho dílo ve sbírkách Muzea Vyškovska*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2014. 123 s. Bakalářská diplomová práce. Vedoucí práce Mgr. Pavel Holman.

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna. Fond Základní škola Podomí – *Kronika obecné školy z let 1888-1939*.

PACHTA, Vít. *Josef Kachlík – osobnost, pedagog, výtvarník*. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta – Katedra učitelství 1. stupně ZŠ, 1995. 32 s. Závěrečná práce. Vedoucí práce Doc. PhDr. Drahomíra Holoušová, CSc.

Rodinný archiv Kachlíkových – fotografie, kresby, kulisy, korespondence.

VAŘEKA, Josef, FROLEC, Václav. *Lidová architektura: Encyklopedie*. Praha: Grada Publishing, 2007. 428 s. ISBN 978-80-247-1204-8.

⁹ František Kňourek – (1882-1936) učitel, autor divadelních her pro mládež (zejména pro ochotnické soubory), hudební skladatel, zakladatel a propagátor skautingu na Slovácku.

¹⁰ CHRÁSTOVÁ, Lenka. *Život Josefa Kachlíka a jeho dílo ve sbírkách Muzea Vyškovska*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2014. s. 21. Bakalářská diplomová práce. Vedoucí práce Mgr. Pavel Holman.

¹¹ tamtéž, s. 23.